

LBRIS

We know
books

Cristiana Trică

Povești din Bella

volumul II

cu o prefață de
Simona Preda

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2024

Cuprins

Prefață	5
1. Sofia Mavrodin. Femeia de pe stâncă	9
2. Luigi Cazzavillan și <i>Universul</i> – Titanicul presei românești.....	35
3. Inginerul Liviu Ciulley. „Monumentalul Ciulley tatăl”	81
4. Evloghie și Hristu Gheorghieff. Domnia banului.....	111
5. Anastase Simu. Un om care reabilita noțiunea de avere	135
Mulțumiri	180

LBRIS

We know
books

Nu de moarte mă cutremur:
ci de vecinicia ei, și teama de
a nu vă mai putea vedea.
—
SOPHIA D. A. MAVRODIN
1877-1905
—

Sofia Mavrodin. Femeia de pe stâncă

Din „vina” sculptorului Constantin Bălăcescu, generații la rând au trecut pe lângă monumentul din Bellu, grăbind către locurile de veci ale neamului sau doar plimbându-se agale, în duminicile patriarhale din marele târg al Bucureștilor, știind că e monumentul unei alpiniste. N-a stat nimeni să se uite mai atent la anii înscriși – greșit, e drept – pe placa de marmură și să se mire. O femeie cu părul despletit, cu veșmintele lungi, albe, în falduri, pășește cu tălpile goale din piatră în piatră, tot mai sus, spre creste – escaladă curată!

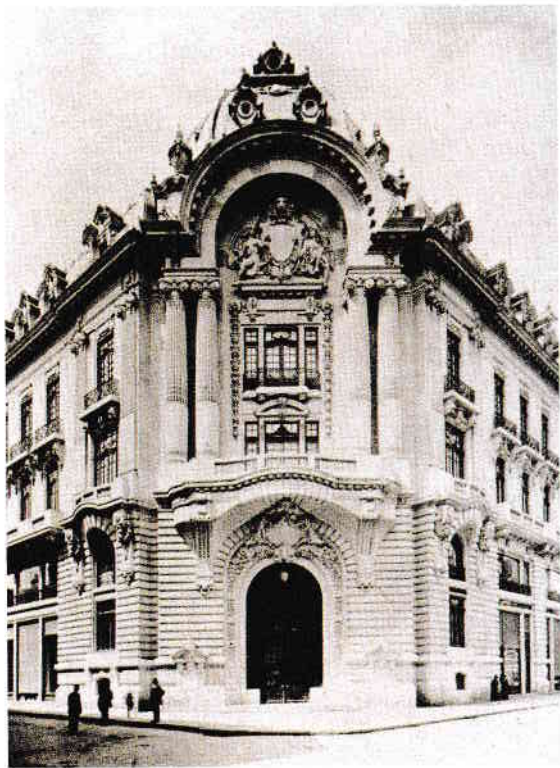
Oamenii iubesc drama: o fată moartă la 28 de ani, un tată cărând din munți o stâncă, bucată cu bucată și refăcând în Bellu momentul fatal în care fiica lui, cățărata pe munte, s-a speriat de un vultur și a căzut în prăpastie – „splendidă catastrofă”, vorba lui Mușatescu! Oricât ar fi de atrăgătoare, dacă poate fi atrăgătoare o asemenea poveste, ce să vezi? – în realitate, tragedia e mai mare, cutremurătoare prin simplitatea ei. Femeia de pe stâncă este Sofia Mavrodin, mătușa lui Dinu Lipatti după tată. Când a murit avea 36 de ani, doi băieți adolescenți, era bogată, era frumoasă, era iubită și s-a stins fulgerător, în zorii unei zile de vară, în casa ei din bulevardul Colței, Lascăr Catargiu de azi.

Greu să combați legenda cu adevărul! Și, de parcă n-ar fi destul, mai avem și marea, uriașa problemă a prea puținelor informații care s-au păstrat. E greu și cu marile familii boierești, cu rădăcini de sute de ani în istorie, dar când vine vorba despre negustorime – e aproape imposibil! S-au pierdut din neglijență, s-au ascuns și păstrătorii au murit uitând să spună pe unde le-au dosit, s-au distrus cu bună știință acte, fotografii, însemnări care-ar putea ajuta la reconstituirea unei întregi epoci. Cu mare greutate află câte un amănunt dacă nu ai norocul de a găsi înțelegere la descendenți, când ei există! Și asta este o mare nedreptate făcută istoriei noastre pentru că, vorba doctorului Angelescu, „erau oameni de muncă, de pricepere și de bine. De muncă, pentru că numele și averea lor se datorau unei activități neobosite, cot la cot, stăpân și ucenic. De pricepere, pentru că astfel cum au lucrat ei, au reușit să pună bazele comerțului românesc, organizând chestiuni lăuntrice și creând legături temeinice în afară. În sfârșit, de bine, pentru că de numele negustorilor români de odinioară se leagă o considerabilă

operă de cultură, de tradiție și de binefacere, semănată cu modestie peste tot cuprinsul țării, într-o vreme când problemele românești erau grele și suferințele erau mari.”¹

„Negustori bogați și zarafi în Hanul cu Tei”

Bunicul după tată al Sofiei, Atanasie Lipatti, a fost unul dintre marii negustori ai Capitalei pe la sfârșitul secolului XVIII. Strănepotul său, Valentin Lipatti, ne spune că „familia era originară din Chefalonia, având sânge grecesc și albanez totodată. [...] Cred că moșii mei erau doar negustori bogați și zarafi în Hanul cu Tei și apoi mari proprietari de pământuri pe la mijlocul veacului trecut.”²

Atanasie Lipatti a trăit, desigur, viața negustorilor bogați de atunci, începând ziua „după găteală, cu cafeaua nemțească sau ciocolată. După care pleca în piața Lipscanilor, unde rămânea până la amiază, unde se vedea cu alți neguțători, încheind vânzări și cumpărări de mărfuri. Apoi venea la masă, dar de obicei nu singur, ci însoțit de doi-trei prieteni.” Masa era un adevărat ritual, cu „șapte-opt feluri de bucate, vin bun și desert. De două ori pe săptămână ținea postul tradițional. Atunci mânca pește proaspăt adus din Dâmbovița. [...] Pe seară ieșea la plimbare pe Podul Mogoșoaiei, în caleașca lui cu doi cai buni. Sfârșea seara la jocul de cărți.”³

În primăvara lui 1911, în „noul palat al Camerei de comerț”, început cu entuziasm de George Assan și terminat după ce el nu mai era, se aranjase „aproape complet noua galerie de tablouri întocmită din inițiativa d-lui Hagi Tudoraky, președintele Camerei de comerț, și cu bună voința

¹ Dr. Nicolae I. Angelescu, *Negustorii de odinioară*, Institutul de Arte Grafice „Lucaefărul” S.A. București, 1931, p. 10

² Valentin Lipatti, *Strada Povernei 23*, Editura Tracus Arte București, 2019, p. 12-13

³ Nicolae Vătămanu, *Catastih de bucureștean*, Editura Litera, 1998, p. 136-137

donatorilor.” Galeria, organizată „în chip cinematografic”, făcea să se desfășoare în fața privitorului „întregul mers, întreaga evoluție a comerțului țării noastre.” Tabloul lui „Atanasie Lipatti, tatăl bancherului Lipatti”, se afla la loc de frunte alături de Stancu Becheanu, Hagi Tudoraky, Iancu Marghiloman, Zerlendi, Mandrea, Hagi Frigator și toți marii negustori, mulți dintre ei ctitori de biserici în Capitală, mari filantropi, oameni ai progresului și creatori ai unor adevărate dinastii de comercianți.⁴

Rădăcinile

Atanasie Lipatti a avut doi fii, Constantin și Ilie Atanasiu Lipatti, și două fiice, Ecaterina, căsătorită Serghiescu și Maria, căsătorită Gherassi.

Cea mai în vârstă era Maria, născută la 1807 și moartă în 1887⁵, căsătorită cu Lazăr Gherassi, mare negustor și proprietar, membru în Curtea Apelativă de Comerț a Principatului Țării Românești⁶. Lazăr Gherassi deținea, împreună cu maiorul George Arion, marea moșie Stănțești „din Distric. Prahova, trei carti de oră aproape de Ploești.”⁷ O întâmplare din 1866, anul venirii lui Carol I la domnie, îl amintește, deși în treacăt, pe Lazăr Gherassi. În 11 decembrie, primarul Capitalei, Dumitru C. Brătianu, fratele lui Ion C. Brătianu, a convocat la ședința „straordinară” a Consiliului Comunal și „21 cetățeni notabili, invitați înadins de Primărie”. Printre aceștia se număra și Lazăr Gherassi, alături de Coemgiopol – „cel mai cunoscut și mai bogat negustor de lipscănie”⁸, fiul celui mai vestit argintar pe care-l avusese Capitala –, C. Bosianu, care fusese președinte al Consiliului de Miniștri în 1865, Al. Plagino – nepot după mamă al

*Dumitru C. Brătianu,
primar al Capitalei*

⁴ *Dimineața* nr. 2568, duminică, 1 mai 1911, p. 3

⁵ *Românul*, 14 mai 1887, p. 415

⁶ *Gazeta Transilvaniei* nr. 8, 26 ianuarie 1858, p. 31

⁷ *Românul*, joi, 27 iulie 1867, p. 628

⁸ Dr. Nicolae I. Angelescu, *op. cit.*, p. 4

*Ecaterina Serghiescu,
mătușa Sofiei Mavrodin*

domnitorului Moruzi, agă și mare logofăt, fost ministru de finanțe –, precum și alții, nume cunoscute în viața negustorească, socială și politică a țării. Primarul îi invitase „spre a-i consulta în privința îndestulării capitalei cu pâne, spre a le cere și opinia d-lor dacă, în vederea scumpetei acestui articol de primă necesitate și în prevederea unei scumpete și mai mare sau a unei lipse de pâne în capitală, ar trebui a se face o aprovizionare de grâu și de făină, dacă această aprovizionare este oportună și ce măsură să se ia spre a se modera prețul pâinii.”⁹ O situație care acum e de neimaginat: cetățenii chemați la consultare de primar fără legătură cu campania electorală!

Dar să rămânem în acele vremuri de demult, când regele Carol I era un principe tânăr abia venit la domnie, Bucureștii erau un târg abia mai răsărit, aerul era curat și oamenii aveau onoare. Lazăr și Maria Gherassi au avut un băiat și două fete. Nicolae, fiul, a fost jurist, Președinte la Curtea de Casație și senator din partea conservatorilor.¹⁰ În 1889 a fost ministru de Justiție în cabinetul Lascăr Catargiu. A murit în 1898, la Paris. Fetele s-au măritat bine, tot în elita negustorească: Ecaterina cu Hagi Gheorghe, iar Elisabeta cu V. Constantin.

Cealaltă fată a lui Atanasie Lipatti, Ecaterina (1826-1919)¹¹, a fost căsătorită prima dată cu negustorul Grigore Ioan, cu care a avut trei copii. Ulterior, se va căsători cu Theodor Serghiescu, iar acesta va înfia doi dintre copii, Alexandrina și Constantin. O altă fată a Ecaterinei, Agnița, este mama arhitectului Paul Smărăndescu.¹²

⁹ *Românul*, 15 decembrie 1866, p. 923

¹⁰ *Lupta* nr. 668, luni și marți, 17-18 octombrie 1888, p. 3

¹¹ *Universul* nr. 218, miercuri, 2 iulie 1919, p. 2

¹² *Arhiva de arhitectură Paul Smărăndescu 75*, Editura Istoria Artei, București 2020, p. 7

De la Lipatti, la Madgearu și Titulescu

Băieții lui Atanasie Lipatti au fost oameni serioși și muncitori.

Ilie Ath. Lipatti, care avea proprietatea de la nr. 1 pe str. Șepcari, „în centrul pieței, unde sunt concentrate atâtea milioane în marfă,”¹³ era bancher și proprietar al moșiiilor Ciorogârla din Ilfov și Caraharman în Constanța. Din căsătoria cu soția sa, Ecaterina, Ilie Ath. Lipatti a avut șase copii.

Unul dintre fii, Nicolae, va fi inspector la Prefectura Poliției Capitalei.

Un alt fiu, Atanasie, mulți ani membru în Consiliul Comunal al Capitalei¹⁴, a avut o descendență interesantă. Fiica lui, Ecaterina, a fost soția lui Virgil Madgearu. Un fiu, Radu, căruia îi lăsase moșia Caraharman și care era inginer silvic la Constanța, s-a sinucis la 45 de ani. Soția, Fani (Ștefania), căreia îi lasă toată averea, era nepoata de fiu a lui Constantin Dobrogeanu-Gherea și rămânea văduvă a doua oară, după ce fusese căsătorită prima dată cu Luki, fiul lui Caragiale.

George Lipatti, un alt fiu, a murit în 1892, la 31 de ani, la Menton, în Franța.¹⁵ Din diverse anunțuri de familie și fotografii reiese că a mai existat un fiu, Mihai, la care însă nu mai apar referiri după anul 1895.

Una dintre fetele lui Ilie Ath. Lipatti, Maria, a fost căsătorită cu Grigore Burcă, consilier la Curtea de Apel¹⁶, unchi după tată al Caterinei Titulescu. Cealaltă

¹³ *Universul* nr. 210, joi, 5 / 17 septembrie 1906, p. 2

¹⁴ *Universul* nr. 137, 21 mai 1900, p. 2

¹⁵ *Voința Națională* nr. 2240, vineri, 10 / 22 aprilie 1892, p. 3

¹⁶ *Timpul* nr. 106, miercuri, 15/27 mai 1896, p. 3

◀ Ecaterina, soția lui Ilie Ath. Lipatti

Ilie Ath. Lipatti,
unchiul Sofiei Mavrodin

fiică, Zoe, a fost căsătorită din 1890 cu Nicolae Albescu, doctor în medicină de la Paris, mort în 1916, la 56 de ani, „în urma atacurilor aeriene streine.”¹⁷

Când a murit, la 86 de ani, în august 1901, s-a vorbit cu regret despre: „încetarea din viață a d-lui Lipatti, unul din cei mai bătrâni, mai cunoscuți și mai onești comercianți din Capitală.”¹⁸

Dar ce tablou are familia lui, nu-i așa?! Câte ramificații ale unei singure ramuri din arborele neamului! Nici nu bănuiești cine cui îi e neam, care cu cine se leagă. O căsătorie însemna și unirea unor interese sau case comerciale, mai ales când era vorba, cum e cazul Lipatti, de negustori care „dețineau o mare parte din comerțul și industria românească, așa cum arătau ele în acel secol.”¹⁹

„Costache Ath. Lipatti, un om înalt și chipeș”

Să trecem acum la fratele lui, tatăl alpinistei care n-a fost alpinistă decât în imaginația plimbăreților din Bellu. Constantin Ath. Lipatti a fost „un om înalt și chipeș, mare proprietar și bancher”²⁰. Locuința o avea în str. Calomfirescu nr. 4²¹ (azi nr. 10), adresă la care se afla casa primitoare, cu saloane mari și elegante, unde se dădeau serate strălucite și, mai ales, se făcea muzică. De exemplu, în februarie 1885, la o astfel de serată, „de la 10 seara la 7 dimineața danțurile n-au încetat deloc. Doamne și domnișoare frumoase și vesele împodobiau saloanele; un bufet copios restaura puterile dănțuitorilor.”²²

¹⁷ *Universul* nr. 256, sâmbătă, 17 / 30 septembrie 1916, p. 3

¹⁸ *Conservatorul* nr. 205, vineri, 31 august 1901, p. 2

¹⁹ *Revista istorică*, serie nouă, Tomul XX, nr. 5-6, septembrie-decembrie 2009, p. 553

²⁰ Valentin Lipatti, *op. cit.*

²¹ *Adevărul* nr. 133, joi, 26 ianuarie 1889, p. 3

²² *Românul*, miercuri, 13 februarie 1885, p.138

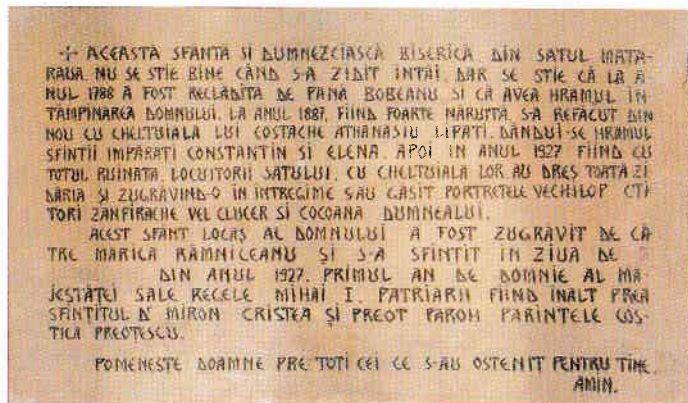
Atât Constantin Ath. Lipatti, cât și soția lui erau mari iubitori de muzică, „moșierul cânta la flaut, iar soția sa, Elena, la pian”²³, și au transmis această dragoste celor doi copii, Theodor și Sofia.

Viața lor se desfășura la fel cu a tuturor oamenilor înstăriți ai vremii. Costache, cum îi spuneau contemporanii, își vedea de afaceri la Hanu cu Tei unde avea birourile sau mergea la moșia sa, Mataraua (jud. Călărași). Pisania bisericii din sat îl pomeneste încă: „Această sfântă și dumnezeiască biserică din satul Mataraua nu se știe bine când s-a zidit întâi, dar se știe că la anul 1788 a fost reclădită de Pană Bobeanu și că avea hramul Întâmpinarea Domnului. La anul 1887, fiind foarte năruită, s-a refăcut din nou cu cheltuiala lui Costache Athanasiu Lipati, dându-i-se hramul Sfinții Împărați Constantin și Elena. [...] Pomeneste, Doamne, pre toți cei ce s-au ostenit pentru tine, Amin”²⁴.

Bineînțeles, Lipatti făcea și politică și a fost ales deputat, prin 1869, deoarece făcea parte „din principalii comersanți și industriași din București.”²⁵

Viața de familie se desfășura desigur conform canoanelor vremii. Soția, Elena, cu 17 ani mai tânără, se îngrijea de copii și de casă, organiza primiri și făcea muzică. Vara mergeau cu regularitate la Karlsbad și, deseori, în țară, la Pucioasa.

Faptul că era un „înalt și chipeș” îl făcea pe Costache Ath. Lipatti ușor de remarcat în ochii doamnelor și, la rândul său, se pare că era sensibil la acest capitol. Nepotul Valentin îl acuză că a transmis „vagabondajul erotic” până la a treia generație, adică până la el! Dar niciun scandal nu a ajuns până la noi și asta înseamnă fie că a fost un om discret, fie că a avut o nevastă foarte răbdătoare.

Pisania bisericii de la Mataraua

²³ Anna Lipatti, *Dinu Lipatti. Amintirile unei mame îndurerate*, Editura Grafoart, 2017, p. 17

²⁴ <https://sf-esc.ro/filia-matara/2020/06/01/14343-despre-biserica-filie-sfinii-mprai-constantin-i-elena-matara/?iframe=true>

²⁵ *Progresul* nr. 24, Iași, sâmbătă, 29 martie 1869, p. 1

Cum spuneam, Costache Lipatti a avut doi copii: o fată, pe Sofia, și pe Theodor.

Sofia i s-a stins la sfârșitul lunii iulie 1901, la 62 de ani. Constantin Ath. Lipatti i-a urmat abia în iulie 1906²⁶, la 84 de ani și după ce îndurase cea mai mare suferință sufletească ce se poate închipui: își dusese fata la mormânt.

„Spiritual și inteligent, de o cultură aleasă”

Theodor, al doilea copil al lui Constantin Ath. Lipatti, născut în 1872, a fost tatăl pianistului Dinu Lipatti și al diplomatului Valentin Lipatti. Pe cât a fost tatăl său de atent la negustorie și finanțe, pe atât de puțin l-au interesat pe Theodor aceste domenii. Prins de pasiunea pentru muzică, foarte talentat la vioară și înclinat către meditație și lectură, Theodor Lipatti a avut o cultură bogată. A studiat, evident, Dreptul, „căci juristul era tehnocratul vechii societăți românești” și, „pentru familiile avute, Dreptul deschidea porțile tuturor carierelor: universitate, magistratură, politică”. Juriștii erau „deopotrivă înțelepții și stăpânii Cetății, mai mult decât scriitorii, medicii sau inginerii.”²⁷ Indiferent ce semnificație o fi avut Dreptul, Theodor Lipatti l-a urmat și a absolvit. Înainte de asta, însă, „spre supărarea cumplită” a lui Costache Ath. Lipatti, „la nouăsprezece ani fugise de acasă, îndrăgostindu-se de o femeie mult mai vârstnică decât el, Jeana Niculescu, cu care se căsătorise.”²⁸ A absolvit Dreptul în 1893 și, în 1895, „este numit sub-șef de biurou în administrațiunea centrală a ministerului de externe”.²⁹

Lipatti, Kneisel și Filarmonica română

Preocuparea lui principală era, însă, muzica. În paralel cu studiile universitare, Theodor Lipatti era implicat într-o mișcare artistică abia înfiripată. În noiembrie 1894, ziarele anunțau că: „Prin stăruințele neobositului artist și profesor Anton Kneisel, vom avea în curând în București o societate filarmonică română. Bazele societății au

²⁶ *Conservatorul* nr. 160, sâmbătă, 22 iulie / 4 august 1906, p. 3

²⁷ Valentin Lipatti, *op. cit.*, p. 13

²⁸ *Idem*, p. 14

²⁹ *Timpul* nr. 8, 11/23 ianuarie 1895, p. 2

fost puse deja și toată inteligența Bucureștilor s-a înscris ca membri. Scopul societății filarmonice române fiind dezvoltarea gustului muzical mai ales în clasa mijlocie, în care se simțea mai multă nevoie, se vor înființa școli de muzică, se vor da concerte și serate muzicale cu prețuri de intrare foarte mici.”³⁰

Cine era Anton Kneisel? Probabil nimeni nu-și mai amintește astăzi acest nume, dar la finalul secolului era un violonist foarte cunoscut. Născut în București, după ce a absolvit Conservatorul cu profesorul Flechtenmacher, și-a completat studiile în străinătate și a concertat în Europa, unde a fost comparat cu Sarasate și Paganini. S-a spus chiar că „era ceva diabolic în arcușul său când executa pagini scrise de Paganini!”³¹ Anton Kneisel a marcat începuturile mișcării artistice de la noi și a fost un mare promotor al muzicii naționale. După un concert în capitala Franței, *Paris Musical et dramatique* scria: „Ca să-l poți judeca, e suficient să ascuți straniile sale arii românești, intraductibile prin altul”.³² Ceea ce l-a „pierdut” pe Kneisel însă au fost orgoliul, spiritul de aventură și viața boemă.

În acei ani ai sfârșitului de veac, în jurul lui Anton Kneisel se adunaseră câțiva tineri talentați și entuziaști, printre care și Theodor Lipatti, dar societatea filarmonică constituită de ei nu avea nicio legătură cu cea a lui Eduard Wachman, care exista din 1868. De altfel, Anton Kneisel avea grijă să nu colaboreze în vreun fel cu directorul Conservatorului!³³ În fine, primul concert al societății filarmonice române a lui Kneisel a avut loc la Ateneu pe 6 noiembrie, a fost un succes, iar Theodor Lipatti s-a făcut remarcat. Concertele au continuat până în ianuarie 1897, când societatea susținea cel de-al 25-lea concert, dar Theodor Lipatti nu mai făcea parte dintre artiștii care au evoluat pe scenă.³⁴

Asta nu înseamnă că nu dădea curs invitațiilor care îl tentau și nu evolua în vreun concert care-i era pe plac. În anul 1898, de exemplu, pe când se afla la Franzensbad, la invitația pianistului orb Schröder, susține alături de acesta un concert care a uimit publicul. Schröder, personalitate muzicală recunoscută european în epocă, căuta cu disperare un partener, dar artiștii se fereau pentru că „niciunul nu cuteza să concerteze pe lângă artistul

³⁰ *Lupta* nr. 2439, duminică, 13 noiembrie 1894, p. 3

³¹ *Conservatorul* nr. 222, miercuri, 8 octombrie 1914, p. 2

³² *Adevărul* nr. 1984, sâmbătă, 24 septembrie 1894, p. 2

³³ *Adevărul* nr. 15291, vineri, 10 noiembrie 1933, p. 1

³⁴ *Timpul* nr. 18, vineri, 24 ianuarie / 5 februarie 1897, p. 2

celebru.” Auzind din întâmplare vioara lui Theodor Lipatti, Schröder l-a rugat să-i fie alături, și tânărul secretar delegație aflat în vacanță a fost de acord. După cum reiese din corespondențele entuziaste publicate în ziarele din țară, concertul, care a făcut mare vâlvă, „a fost o prea plăcută surpriză pentru publicul român și o bună lecție pentru străinii cari sunt obicinuiți să ne gugulească cu epitete nu prea alese.” Presa era de acord că Theodor Lipatti „a adus prin actul și talentul său un mare serviciu nu numai sârmanului orb, artistului Schröder, ci cu deosebire nouă Românilor” și că el „reprezintă curentul singur sănătos și prielnic artei în tendința sa de a nu se coborî de pe piedestalul său înalt în josnicia gustului de stradă al publicului, ci de a ridica prin educație publicul lipsit de sentiment pentru artă în sferile sale pline de farmec.”³⁵

Diplomat fără vocație

În acel an 1898, Theodor Lipatti susținuse, la sfârșitul lunii mai, concursul pentru poziția de secretar delegație, alături de Eugen Stătescu și în același timp cu Argetoianu, care candida pentru un post de atașat delegație supranumerar³⁶. În anul următor, devine și Lipatti atașat delegație clasa a III-a, alături de viitorii mari diplomați Constantin Contzescu, Nicolae Filodor și Constantin Langa-Rășcanu.³⁷

Dar „diplomatul Lipatti nu era bântuit de o mare vocație.” Avea ținută, era „de statură mijlocie, cu membre delicate, ten smead și ochi căprui [...], părul alb încă din tinerețe [...], glasul bine timbrat [...], privirea umbrită de melancolie.” Theodor Lipatti se făcea repede plăcut și „știa, când voia, să fie cuceritor prin claritatea raționamentului și arta persuasiunii.”³⁸

În 1906, când a murit Costache Ath. Lipatti, s-a încheiat și cariera diplomatică. Distanța foarte mică în timp între cele două evenimente arată că sunt legate: bătrânul a murit în 20 iulie, iar de la 1 august 1906, Theodor Lipatti „a trecut în poziție de indisponibilitate.”³⁹ Probabil că rămăsese în minister mai mult pentru că n-a vrut să

³⁵ *Tribuna* nr. 176, 14/26 august 1898, p. 706

³⁶ *Adevărul* nr. 3185, vineri, 29 mai 1898, p. 3

³⁷ *Timpul* nr. 272, sâmbătă, 4 / 16 decembrie 1899, p. 3

³⁸ Valentin Lipatti, *op. cit.*, p.14

³⁹ *Conservatorul* nr. 179, miercuri, 15 august 1906, p. 179

se opună dorinței tatălui său, dar atât. Acum moștenise suficient pentru un trai tihnit, voia să facă muzică și să colecționeze viori și era preocupat de viața personală.

Tot după moartea lui Costache Lipatti, mai precis în octombrie 1907⁴⁰, a avut loc și căsătoria cu femeia alături de care se afla de 17 ani – dacă spusele de mai târziu ale fiului său Valentin sunt corecte –, iar căsătoria a mai durat 12 ani. Așadar, dragostea pentru Jeana Niculescu a fost puternică și a rezistat presiunilor lui Costache Lipatti, dar și probei timpului. Au locuit în casa din bulevardul Colței nr. 22 (astăzi Lascăr Catargiu nr. 12), cumpărată de bancher pentru fiul său, până la moartea Jeanei Lipatti, în 1919, „în urma unei lungi și grele suferințe.”⁴¹ Theodor Lipatti nu a uitat-o niciodată, de vreme ce fotografia ei „a rămas până la moarte în camera lui de dormit: o femeie brună și frumoasă, care surâdea, dintr-un portret de epocă, cu o privire cam ciudată...”

Poate din cauza diferenței de vârstă, poate și a unei boli îndelungate, Theodor Lipatti nu a avut copii cu prima sa soție. În 1916, o cunoaște pe Ana, fiica ofițerului Constantin Racoviceanu din Slatina, și va fi „atras de ochii ei negri, de vitalitatea temperamentului oltenesc.”

Mai târziu, Ana va spune că l-a cunoscut pe Theodor Lipatti după moartea soției sale. Ar fi fost imposibil, de vreme ce Dinu Lipatti, primul lor copil, s-a născut în 1917, iar soția lui Theodor Lipatti a murit doi ani mai târziu! Varianta credibilă este cea prezentată de Valentin Lipatti, și anume că Ana Racoviceanu și-a cunoscut viitorul soț când ea „își terminase aproape studiile la Facultatea de Litere din București, prin 1916, la începutul intrării României în război”, iar el era „căsătorit încă cu Jeana.” În 1916, protagoniștii nu erau niște tineri fără experiență, Theodor Lipatti avea 44 de ani, iar Ana Racoviceanu – 29 de ani. Lipatti a recunoscut copilul născut la 17 martie 1917, „căruia i se dădu numele Constantin (Dinu) Lipatti”, și i-a instalat „într-o casă modestă de pe str. Grigore Alexandrescu nr. 17.”⁴² Cei doi s-au căsătorit legitim după moartea Jeanei Lipatti, la moșie, iar al doilea copil al familiei, Valentin, viitorul diplomat, s-a născut în 1923.

⁴⁰ *Dimineața* nr. 1332, sâmbătă, 27 octombrie 1907, p. 3

⁴¹ *Adevărul* nr. 10689, joi, 31 ianuarie 1919, p. 2

⁴² Valentin Lipatti, *op. cit.*, p. 14-16

Soții Theodor și Anna Lipatti, cu primul lor fiu, Dinu, în 1922 ►